

3-17

ჯ ე ჯ ი ლ ი

ს ა მ მ ა წ ვ ი ლ ო ნ ა ს ა ტ ე ბ ი ა ნ ი

ჟ უ რ ნ ა ლ ი

124.

იზარდე, მწკნე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!...
ი. დ.

№ I

წ ა ლ ი მ ა დ ი მ ე ვ ვ ი დ ე

ტ ვ ი ლ ი ს ი

ს ტ ა მ ბ ა გ. თ. რ ო ჯ ბ ი ა ნ ც ი ს ა || ტ ი შ. მ. დ. რ ო ტ ი ნ ი ა ნ ც ა. რ ო ა. ა რ. , დ. № 41

1886.

0 2 0 8 6 8

030 040 050 060 070 080 090 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 780 790 800 810 820 830 840 850 860 870 880 890 900 910 920 930 940 950 960 970 980 990 1000

თბილისი

Дозволено цензурою Тифлиса, 28-го Декабря 1895 года

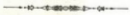
0 2 0 8 6 8

ქართული წიგლმცოდნეობის ინსტიტუტი, თბილისი

ღვთის-მშობლის წინაგონობა.

საღვთო წერილი მოკვიტხრობს, რომ ბაღესტინაში დაბნაბეც ისე სმირათ ჯვარს აცვამდენ, რომ უმწველებსაც კი ჩვეულებათ ჭკონდათ ჯვარის სახით გაკეთებული ზაწია ჯოსხებით თამაშობა.

ამბობენ ერთხელ ღვთის-მშობელს ეკლესიაში უჯდა სამი წლის იესო. ამ დროს მათ მიუახლოვდა იესოს ტოლი ბავში იოანე. (მუდგე ნათლის-მცემელი) რომელიც იყო ღვთის-მშობლის პორეული ნათესავი და გამოიწვია იესო სათამაშოთ. ღვთის მშობელმა დაინახა თუ არა ბატარა იოანეს ხელში სათამაშო ჯვარი ბეკრია სიმინელი წინაგონობით და მხურვალეთ გულში ჩაიკრა იესო, აი სწორეთ ეს წამი დახატა გამოხენილია მსატყარმა რაფუაღმა, რომლის სურათსაც აქ ხედავთ.

კ ა ტ ა — ბ ე ბ ი ა

ორთეს, მოკაზმეს ფისუა,
მოალამაზეს სახეზე,
სათვალეებიც დაადვეს
ცხვირსა და სატულვაშეზე.

—
გორგალში ჩააყრევინეს
მას წინა თათის ფჩხილეები,
თავზე რალაყა დახურეს
და მისცეს წინდის ჩხირები.

—
ჩამოსვეს ტახტის ბოლოზე
ბაღლებმა იგი წყნარადა...
კუდს იქნევს, თვალეებსა კრუტავს
და კნავის წარა-ძარადა.

—
ეხამუშება სათვალე
ტრიალეებს როგორც ბორბალი,
ვერ მოიშორა არ იქნა,
ვერც ის და ველარც გორგალი!

ფიქრობს: ნეტავი ეს ღაზლი
რა ჭირათ ამკიდებია?
წინდა თუ ვისმე უნდოდა
რას აკეთებდა ბებია?!

მოქსოვდა დროიანათა
კარზე რას გამოდიოდა...
ფისუა ამას ამბობდა
ბებია თვისას ჩიოდა:

თვალით ვერ ვხედავ კატასა
სავარმეს, მოკლე დლიანსა,
ვაი თუ გოჭი შეჭამოს
და მისწვდეს აბრამიანსა.

გადაფარებულ სათვალეს
დაეძებს, დაფორიალებს
ტანტზე ვერ ამჩნევს ციცასა
და მოხითხითე ცქრიალებს.

საბრალო კატა ჩუმათ ზის
გამწყურალი გაბუებული,
სამასხარაოთ მართუთლი
ნაღველა გასივებული.

არიქა ქყრდები!

(სახალწლო სურათი)

I

აქარიამ ახალწლისთვის წინადღითვე დაჭკვალ ერთი კაბი ბურჯაკი, გაფუფქა, გაწმინდა, გაათეთრა, გააღამაშა, თავი მოჭრა, ცალკე სონჩაზე დააკობა; კოჭი აკაფა და ფეშვი და ფეშვი სასლში ლურსმებზე დაჭკიდა.

— ეფემიან, ერთი შესედე მამაკაცსონდა, რა არის და! ეველივით არ ითლებს!

— ზაქარია, ძალუხანთ არაფერს მიხწოდებ? არაფერი აქვთ ბედნიერი დღისთვის, ერთი შამფური მწვადი ბედენას არ გვიზამს.

ზაქარია ჩაფიქრდა, ცოცხალი არ იყო, არ ესინამოვნა ამისთანა მეტიწრობა დედაკაცისა; ეოეშობდა, არ იცოდა, ჰო ეთქვა, თუ არა. როგორღაც არ ემეტებოდა კარში, გასატანათ ამისთანა კოჭის სორცი, მაგრამ არც ეფემიანს წუენა უნდოდა.

რას ბძანებთ, მთელი სამთრის სარჩო ის გოჭი იყო იმათთვის, თუ სორცით, თუ ქონით. ბედნიერი დღე რომი-მიზეზეს, თორემ მაინც სასამთროთ ასუქებდენ, ექვსი წანასი სიძინდი შეაჭამეს. ახალწელიწადს თავით გამოვლენ იოლათ, დანარჩენი ადებამი ეყოფათ.

— ქა, რას დაფიქრებულხარ, კაცო, ერთი თირკმელი, ჰატარა გულისა და ღვიძლის ნაჭერი და ერთი მწვა-დი სორცი იმათ ეყოფათ — გულს დაედებათ, ჩვენკი ბევრი არა დაგვაკლდება-რა.

— შე დალოცვილო, ჯერ ჩვენც არ გვინახავს კემოთ და აღარ დამაცლი, გაუუკსაფნი მხ რა: წაიბურტეულა საქარამ.

II

ახალწლის წინა ღამე იყო და ეფემიაც სამსადის შეუდგა წინდაწინვე. ერთი კასრი ფქვილი გამტკიცა და მოთებათ და ლავაშებათ მესობლის თონეზე მიაკრა. თავი და თავი ბასილა იყო; კაცის სახეთ გააკეთა, ფეხები გამოაბა, ეელის ადგილას სელი მოუჭირა, გაუწვრილა, თავი გაურკვალა სელის გულებით, თვალები და ცხვირი ჩხირით დაუჩხვლატა. უნდოდა ბედის-კვერებიც მიეკრა, მაგრამ ახლა აღარავინ იცისო, თქვა და თავი დაბნება მოთებს, ლავაშებს და ბასილას კი ვერ აიცილებდა.

— ბედნიერი დღეა, არ იქნება არავინ შემოვიდესო, თქვა ეფემიამ, არ ქონებამი სომ არ ჩამოგვართმევენ, ხალხი სხვანაირათ იტყვისო.

ერთი გირვანქა თაფლიც ამოატანია გორიდან, ორი მჭურის კამფეტები. ჩურჩხელა, ჩაძიჩი და კაკალი შინა ჰქონდა, სამშობლოდან მოუვიდა და ბედნიერი დღისთვის შეინახა, რამდენიმე ქურწითელი ვაშლიცა ჰქონდა.

ეფემიამ ერთი ჰატარა ლაძბაქი გოზინაჲი მოადულა; დანარჩენი თაფლი ზოგი ფიალაზე დასსხა ტაბლისთვის და ზოგიც შეინახა. თავშენასული ადამიანი გასლდათ ძალიან. შაქარიაშაც ცხელ-ცხელი გოჭის თავი ქვაბიდან ამოაბძანა და სონჩაზე ბრახვა მოადინა. ისეთი სუნი დატრიალდა გოჭის თავისა, რომ დიაკვანსაც კი ნერწვევი მოუვიდოდა. ერთი სიტყვით კაი სამზადისი ჰქონდათ. ნეტავი იმათ მეკვლეს. -- იჲ, იჲ! დაილოცე! მოიტა, ეფემია, მარილი მომაწოდე. -- მოაუარა მარილი, გადააბრუნ-გადმოაბრუნა, ჰატარა კიდევ უბინა, ჯერ მე ვნახო კემოთაო, ჩემი ჰირის გემო სხვამ რათ უნდა წაიღოსო და მერე სონჩაზე გააგორა.

ეფემიამაც დააღაგა და დაასუფთავა სასლი და კარი; ჭერი ჩამოგავა, რაც მეზობლებში ან საციქველი ჰქონდა, ან სესხი, მოიტანა, თვითონაც წაუღო, რაც ნათხოვარი ჰქონდა.

III

ასაღწლის მოსვლით ეველა მხიარულობდა: შაქარიაც, ეფემიაც, ჰატარა ფეჩიც-სმელი შემისვან ხითსითებდა და გურგურებდა.

მართლა, ის კი დაშავიწედა, შაქარიაანთ ერთი კნა-

ვიღა კატა ჭეხვდათ, იმას ადღკომასაც არ უხაროდა თორემ ახლა კი არ შეუწევებოდა კნავილი. ის სამკლე მშვირი იყო, თუ მაძღარი, იღვა თუ დადიოდა, სულ კნაოდა. მიღშიაც კი კნაოდა

ეფემიას ძალიან შეკვეთილ-შემკვდარებული ჭეხვდა. ან კი როგორ არ შეეყვარა, შვილი არ გააჩნდა და ძირი, ხარი და ძროხა, კამენი და ცხენი, ის იყო და ის, იმათ ბედზე ისა კნაოდა. ეფემია საითაც წავიდოდა, კატაც კუდ-აშვერილი კნავილით უკან დასდევდა, კაბასე ესახუნებოდა.

საქარია რომ გოჭსა სწელავდა, კატაც კვერდზე უტრიალებდა, ხან ესახუნებოდა, ხან თვალეში შესცქეროდა და შეჭკნაოდა, ხან გოჭსა ჰსუნავდა.

— იქით გასწი, შე მუდრეგო! აქ საშენო არაფერია, ტყუილათ გესულნება*) წაართვავდა წინას საქარია და გააგდებდა ციცას.

ციცა მანც არ ეშვებოდა, მიდიოდა და შეჭკნაოდა.

— რამ გაცოფა ეს სამკლე, სადა ხარ, ადამიანო, მოდი ერთი მოძამორე, ლამის სორცი სულ გასიდოს.

— მიუგდე ერთი ჩინა სორცი და მოგშორდება, კაცო, ვერა ჰხვდება, მაგისტვის შემოგნსავის.

საქარიამაც გაიმეტა და ერთი ბეწო წელის ნაკლეჯი მიუგდო.

კატამ გადაულაზა და ისევ საქარიას მიუცუცქდა.

— მიაუ, მიაუ! აგძელებდა ციცა, თითქო ასრჩობენო.

*) გესულნება — სული გძლევსო.

იმორა საქარია, ვერ მოიმორა, გაბრაზდა, წამოვარდა, გაცეცხლებულმა ორიოდე წისლი ჩასცნო შიკ მუცელში, ისე რო კატამ სიმწვავეთ საცოდავათ შეჭკნავლა.

— შე ოხერო, შე ტიულო, არც ახლა მომძორდები! უვიროდა საქარია.

— რა დაგემართა, კაცო, წელეები არ გამოაურევენო, კატის ცოდვაში არ ჩადგე. რას ერჩი, რა იცის, ჰირუტევა, მიუგდე ლუკმა და თვითონ მოკმორდება, როცა გაძლება.

გაჯავრებული საქარია კოჭის ნასხეპებს მძლავ ლურსმებსე ათითოებდა.

გაბეგვილი კატა შემერბ ტახტქვეშ, ცალი თვალი საქარიასკენ ეჭირბ, ცალი თვალი მძლავ დაკიდულ ბურვაკის ნასხეპებსე.

— მიაუ, მიაუუ, ისმოდა დრო-გამოშვებით მსუნავი კატის კნავილი.

— მაგრე იკნავლე, აი, შე მსუნავო შენა! ერთი კიდევ მოდი ახლო, ერთი კაი ჯოხი გდო! ემუქრებოდა საქარია.

— მიაუ, მიაუუ! აძლევდა ჰასუსს ციცუნია.

თითქო ეუბნება, თქვენთვის რო იმზადებთ, მეო?

საქარია კარგათ იცოდა თავის კატის ამბავი და ბურვაკის ნასხეპებს ისე მძლავ იმიტომ ჰკიდებდა.

ეფემიამაც სანამდე ტაბლა დაამზადა „ტაბლა აბრამინი“.

ცნრილსე დაბლაგა: შვიდი ჰურის მარცვალი, ორი წყვილი სანთელი, კვერცხი, ვაშლი, ჩურჩხელა მთელი,

ბასილბა თავის კამჰანიით, ორიოდე შოთი, თაჟლიანი ფი-
ხლა, გოზინაუიანი ლამბაქი, ერთი ჯამი კაკალი, კამფე-
ტებიც ზოგი ღორისთავს გაუკეთა. ცხვირის ნესტოებში
და ეურებში, ზოგიც ხურჩხელასთან დაუარა. მართლა, ის-
კი დამავიწუდა, ღორისთავს ჰირში ხურჩხელის ნაჭერიც
ჩაუღვა. მორთულ-მოკაშმული ტაბლა კიდობანსე დადვა.

IV

კაი ხანი გავიდა, კძელი ვასშობა გადავიდა, საქა-
რის და ეფემია ისევ ზეზე იუვენ, კიდევ რაღაცას ფუს-
ფუსებდენ.

— დავწვით, ეფემია, ტუუილათ, ან შეშას რათა ვწვათ,
ან სანათსა, დავიძინოთ, სვალ ადრე ადგომა მინდა, წუა-
როს, მინდა, მივულოცო. (ქართლში იციან, ქათმები რო
ეივილს დაიწებენ, ადგებიან და თუ წვარო ან წვალი
აქეთ სოფელში, ჩაიტანენ სორბლის მარცვლებს, ჩაჭურინ
და ახალწლით მიულოცვენ.)

სანათი მოასვენეს, ლოგინში ჩაწვენ.

საქარის კარვა ხანს არ დამინებოა, ახალწელიწად-
სე ფიქრობდა, თუ ვინ მოუკვლევს, ან თვითონ ვისთან
წავა, ვის მიულოცავს. მართლა, კიდობანში რომ ფეფეს
ერთი ბოთლი არაფი ედვა, რატომ ისიც არ ამოვადები-
ნო, მოავონდა საქარის, უნდოდა ამდგარეო, მაგრამ
ისევ კადიფიქრა. აბრამიანსე სომ ვერ დავდვამ და ს-
ნამ ვინმე მოვა მოსალლოცათ, სომ კიდევ მოვასწრებთ ამო-
ღებასო — ამ ფიქრებში საქარის ჩაემინა.

ეფემიაც გულის ძილში იყო და ბარჯიანათ სვრინავდა. მხოლოთ საქარის კატას არ ეძინა. ის ისევ გულიანათ კნაოდა, რაკი მალლა დაკიდებულ სორცებსა ჰსედავდა, რაღა ეშმაკი დაამინებდა, ბევრი უარა, ბევრი ებლაოტა, მაგრამ არ იქნა, ვერ შესწვდა საბრალთბელი თვალებ-დაბრეცილი უკან გამობრუნდა, ამ დროს მოხარული გოჭისთავის სუნი ეცა...

V

საქარის ძინავს. ეფემიაც სვრინავს. ესიზმრა საქარის, ვითომ იმის სახლში ქურდები შემოპარულან, სულ ერთიანათ გაუჩინათ, რაც რამ ებადა, გოჭის ნახსენებიც ჩამოულიათ, არაჟიანი ბოთლისთვის მიუგნით და საქარის სადღეგრძელოს სვაძენ. საქარია ვითომ ავათ მეოფია, არ შეუძლიან ფესზე ადგეს, გული მოსდის, ბრახდება, სისხლი ეელში აწვება, იწვეს ასადგომათ, საბანი არ უშვებს, ფესები აღარ ემორჩილებიან, ისელება გაჭირვებული საქარია, ეფემია მანც სად არის, რო ხმას არ იღებს, ერთი მანც დაიფიროს, სოფელს შეატეობინოს, მოვლენ მომეშველებიან.

უვირის ეფემიას.

— სადა ხარ ადამიანო, სად დაიკარგე, ვერა ჰსედავ აგვიკლეს. ამ ვვირისე ეფემიაც წამოვარდა.

ის იყო კატასაც ერთი უური ძირამდე დაეყვანა და ახლად მეორეს უპირობდა შედგომას, რომ საქარის დაუვი-

ქართული
ენის ინსტიტუტი

რებაზე გულგანთქილი შესტა და ტაბლას ღორისთავი-
ანათ პირს რასვანი მოხვდა.

სიზმარს ეს ბრახუნიც შედ დაერთო, საქარიას მიღ-
ში შესწვდა, ფეთიანვიით წამოვარდა, ჯერ ისევ მძინარ-
საქარიას რახუნი კანთიელათ მიესმა, სიზმარი და ცხადი
ერთმანეთში აერია, მართლა ქურდები ეგონა და მართო
ფიროლი.

— არქა ქურდები, არქა! ვინა ხარ, მოახწარით
დაიჭირეთ! ეფემია, სად არის ჩემი თოფა მახარი, სმა-
ლი ფრანგული, ხანჯალი მისრული, დამბახა ქისტური,
არქა, მომიტანე, ერთი ეს ოსრები დავსოცო სულა.
რო შემოხარულან. ჩემი სახლი უხატრონო ჭკონიანთ,
თუ რა არის, კაცი არა ვარ. გაჯაფრებული საქარია გად-
მოხტა ტახტიდან, კიდობანიც იქვე იყო; დასცა ფესი
პირს გადმოფრილ ტაბლა-აბრამიანს და თაფლიან-გოზი-
ნაუიანი ლამბაქები სულ დაანაჭუჭა.

სად არიან ქურდები, რა იქნენ?

გულგანთქილი ეფემია ამ სმაურობაზე წამოვარდა
ზეზე, საჩქაროთ ანთო სანათი და შენმა მტერმა ნახოს,
რაც იმისმა თვალებმა ნახეს!

ღორის თავი კიდობნის ქვეშიდან გამოიურება, გო-
ზინაუიანი ლამბაქი დამტვრეულ-დაღწილი საქარიას ფეს-
ზედ მიჭკვრია, თაფლი მიწაზედ გაკლესილა.

სად არიან ქურდები, რა იქნენ?

— ვუი შენს თვალებს და შენს ქურდებს, საქარია!

შერცხეილი და გაბრახებული საქარიაც დგას და
იფურთხება. საქარიას ქურდი, შემინებული კატა კარებ-
თან ატეუსულა და სასტათ დარჩენილ საქარიას შემოჭენა-
ვის. მიაუ. მიაუ!

მთვარე ლოცულობს

(ლეკინა)

ელიკო! ერთი მითხარო
 ეს რა წესი აქვს მთვარესა:
 ხან ჩვენ გვინათებს, ხან წაე
 სადღაც უხილველს მხარესა;
 სამს დღეს იქ არის, მეოთხეს
 გამოიხედავს ცაზედა,
 თუთხმეტს დღეს იზრდებ-რგვალ-
 დება,

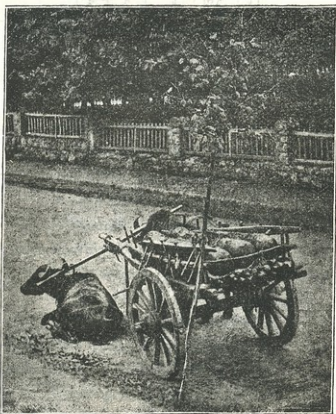
ამოგორდება მთაზედა;
 წამოცურდება სნივთ ფრქვევით,
 ლამეს დღეს დაადარებსა,

ცას მორთავს, მოაკამ-კამებს
 და მიწას გაახარებსა, —
 შეეყურებთ აღტაცებითა
 ნაზათ გაბადრულს მთვარესა!..
 ხედავ-ილევა... ნამგალს ჰგავს...
 ჰქუსლავს უხილველს მხარესა!
 დატოვებს ცას და ვარსკვლავებს,
 დატოვებს ტურფა არესა,
 სამს ლამეს მიწას შავს აცმევს,
 როგორც რომ მგლოვიარესა...
 სად მიდის, ვისთან, ანუ რათ?
 რისთვის არ რჩება ჩვენთანა?

ძინავს, თუ ჰკედება, თუ კიდევ
 სხვაც აბარია ქვეყანა?
 — ამბობენ, შეილო, რომ მთვარე
 ქვეყანას ჰირისუფლობსა,
 ჩვენ რომ შეგვენდოს ცოდვანი—
 ღეთის მიმართ მოციქულობსა;
 ლოცვით გვავედრებს, გვაბრალებს,
 ანგელოზთ გუნდსა უხმობსა
 და კის დიდებას ლამპრის წილ
 თვის ნაზ სხივებსა უკრთობსა!..
 როდესაც მთვარე სხივ-გაშლით
 წამოსცურდება ცაზედა,
 ან, როგორც ბურთი ოქროსი,
 შედგება ხოლმე მთაზედა;
 სულს გვილხენს, გულსა გვიხარებს
 და გვირგვინს ადგამს არესა,
 სხივებში ახევეს ბუნებას
 მომხიბლავს, მონარნარესა—
 იცოდე მაშინ ქვეყანა
 უცოდველია, ნარ-ნარი,
 მიტომ ანათებს სრულ-ქმნილათ
 მკრთალი, ციური ლამპარი...
 მაგრამ, თუ ბნელი ეპარვის
 და ნელ-ნელ ჰმალოვს მთვარესა—
 სცან, ისევ შემოჰპარვია
 ცოდვები ჩვენსა მხარესა!
 მაშინვე მთვარე სხივთ აფრენს,
 ცოდვებს ქვეყნიდან აკრებსა,
 დაიტვირთება მნათობი,
 ჩაიცივამს საგლოვს შავებსა
 და მიაშურებს კელავ ლმერთსა,
 ლოცულობს, აფრქვევს ცრემლებსა,
 ანგელოზთ დახმარებითა
 ჩვენს ცოდვებს ინანიებსა...

როს ღმერთი უსმენს ვედრებას,
 ჩვენ ცოდვებს მოგვიტყეებსა,—
 ჩვენ მოგვაშურებს იმავე წამს,
 თვით ედემს მიატოვებსა
 და მახარობლის თვალითა
 ნელ-ნელა გამოგვინათებს,
 რაი შეგვატყობს სიხარულს—
 ერთბაშათ სახეს აინთებს,
 როგორც რომ კალო ცეცხლისა
 გამოაშუქებს ცაზედა
 და ნეტარებას ამყარებს
 სრულათ ზღვასა და ხმელზედა...
 აი ამგვართ ყოველ თვე
 მნათობი გვეჭირისუფლობსა,
 ჩვენი ხსნისაფვის ღოცულობს,
 და ღმერთთან მოცულობსა!..

გრ. აბაშიძე

წყალ-კურთხევა

(რუსების ცხოვრებიდან)

ფრანგული.

ამილო, შენი ჭირბე, ნუ და-
მამწუვდე, დღეს სომ წყალ-
კურთხევაა... შარმანაც სურ-
დო მჭირდა და კარსე არ გა-
მომიშეეს... წინა წელსაც რა-
ღაც მიხედა იყო... აღარ მახ-
სოვს... ასე რომ ჯერ არ
მინახავს წყალ-კურთხევა...
დამეხსენ, მამილო, ხვალ და-
მსაჯე...

რვა წლის ზეტო ასე ეხვეწებოდა მამას, ცდილობდა და-
ესწია თავი, მძლავრი სელიდან გასსლტომოდა, მაგრამ მამა
კი, მნათე კახაკოვი, ერთი სელით მიათრევდა შვილს ბო-
სელში დასამწუვდევით და მეორე სელში ეჭირა ვეებერ-
თელა გაყანგული გასაღები.

— არა, არ გაზატყებ, ჩემი სიტყვა ბეჭედიან. კეო-
ფა რამდენჯერაც მიზატყებინარ!.. ჩემი კულ-კეთილობა

კარგათ არ გიხდება. აი, გუშინაც ჩაქუჩით დაგინჯეკვამს შენი უნცროსი დის ასალი. დედოფალა. აქა-იქ ეცემი, არ იცი, რა ბოროტება ჩაიდინო, ღირსი ხარ მკაცრათ დაისჯო.

და მამამ არც კი დაცადა ჰეტოს ან დაევირა, ან ეწინააღმდეგა, მაშინვე ქვაგდო ბნელ ბოსელში და გასაღები მარდათ ორჯელ გადატრიალა.

მერე შევიდა სახლში, ტანთ ჩაიცვა და სწრაფათ გასწია, რომ ძღვედელს და ხალხს დაწეოდა. შორიდან მონძოდა კიდევ მუსიკის ხმა; ამ დღესასწაულისთვის ახლო ქალაქიდან მოეწვიათ სამხედრო მუსიკა. ეკლესიის ხარს განქარბებული რეკდენ. საუდრის გალავანში და ქუჩებში აუარებელი ემწვილები ჟივილ-სივილით ემხადებოდენ ლიტანიას გაჭეოლოდენ.

საბრალლო ჰეტო ბოსელში ისე ბრახობდა და შფოთავდა, როგორც დამწვევდელი ვეფხი, თუძცა გრძნობდა რომ არც ერთსელ ასე ღირსი არ იყო დასჯისა, როგორც ახლა.

ლიტანიას ამკენებდა მუსიკა, სათნოებით სავსე გალობა ხალხს იტაცებდა. ეველა მორთული იყო. სამთრის მშის სსივებზე მათი ტანისამოსი ბრჭყვიალებდა. ლიტანია წელის საკურთხებლათ მდინარესკენ გაემართა. ერთ თვეზე მეტი მდინარე გაუინული ეოფილიყო და ამ დღისთვის წელის ნაპირას ეინული წერბქვებით დაემტვრიათ. წვალში ჩაუშვეს ნამვის ტოტები სულ ევავილებით და ლენტებით მორთული. როგორც რომ ძღვედელმა ჯვარი ჩაუშვა წვალში გაისმა თოფების სროლა, ეველა მსე-

ღარი და სოფლის მცხოვრები დაეწაფა ნაკურთხ წელს დასაღებათ, სოგი ხელ-პირს იბანდა ამ წელით. დედა-კაცები, კასათხოვარი-ქალები და ემაწვილები ერთმანერთს ხელიდან აცლიდნენ ნაკურთხ ნაძეს, რომ სახლში წავდოთ შესანახათ.

მნათე ფეს და ფეს მიღევდა მღვდელს, რასაკვირველია, მუსიკის და გალობის ხმაზე ვერ გაიკებდა, რომ ერთი დიდი თაკვი მის ეხომი განქარებული მუშაობდა: თხრიდა, ღრღნიდა, ტეხდა და უველს ღონისძიებას ხმარობდა, რომ გაედიდებინა ბოსლის კარის ჭვრიტიძალი და თავი დაესწია. ადვილი მისახვედრია თუ ვინ იყო ეს დიდი თაკვი! როდესაც დამწვედელი ჰეტო კაბრახებული ფართხლებდა და გლეჯდა დედამიწას, უცბათ იპოვა ბურღო და ამ ბურღოთი დაიწყო კარებში ჭვრიტიძალების გაკეთება ერთი მეორესთან სულ ახლო; დიდხანს განქარებული მუშაობდა, მერე შეაერთა ეს ჭვრიტიძალები და რადგან გამსღარი ბავში იყო, იქიდან ადვილათ გამოძვრა.

ცელქი ჰეტო, მოღალულ-მოქანცული ძლივს განთავისუფლდა. რა სინარულით დასძახებდა ურახს, რომ შიში არ ჰქონოდა: „გამიკებენ, უურადლებას მომაქცევინო!“

სოფელი დაცარიელებული დაუხვდა, ეველს წელი-კურთხევის სანახავათ წასულიყო. ტვეობიდან განთავისუფლებულ ჰეტომაც იქითკენ გაიბრინა, თან ხეებს და ქოხებს ეფარებოდა, მამამ არ დამინახოსო. მალე მიაღწია მდინარეს, მაგრამ აქაც ბედმა უმტყუნა, ლიტანია კათავებულიყო. მღვდელი, ამის მამა და თან ხალხიც უკანვე

ცილას მივიძალები, რომ მე ვეველაფერი ვნასო და კი არა-
ვინ დამინახოსო, მეტადრე მამამ...

მართლაც მალე მივიდა იმ სოფლის მოედანზე, ვე-
ლესიის წინ, სადაც ჯერ არავენ არ იყო. აქ ჰეტომ და-
ინახა ორი დიდი კოდი (ბოჩკა), რომლებ შუა კოხტა,
ლამაში კიბე იყო ამართული.

— უჰ! ერ კარგი რამ მოვიგონე, ჩავძვრები ამ კოდ-
ში, იქიდან მე ვეველაფერს ვნასამ და მე კი არავენ და-
მინახავს. თქვა ესა, აირბინა კიბეზე და ჩაძვრა კოდში.

მალე მოისმა კიდევ მუსიკა, კიდევ გალობა, გამონ-
და ლიტანია, ხალხი...

— ურახა... ურახა... იძახოდა გულში! ჰეტო, ღრმით
ჩამალული თავის სამხლებში.

უსებათ ვინულივით ცივი წყალი ჩაუშვეს კოდში. საბ-
რალო ჰეტო დაეკვანა გაწუწულ ფინიას.

— რა ამბავი შემართება! იქნება მამაჩემმა მიპოვა და
ამკვრათ დამსაჯა? არა, ის კეთილია, ასე სასტიკათ არ
მოძეკიდებოდა! აი, ლიტანიაც თან-და-თან ახლოვდება,
ეჭვსაც არავენ არ აიღებს, რომ მე აქა ვარ.

ჰეტო ამ ფიქრში იყო, რომ ხელმეორეთ თავზე გა-
დასხეს უფრო მეტი და უფრო ცივი წყალი. ჰეტოს
მდგომარეობა საშინელი იყო, ხმას ვერ ამოიღებდა, ვერ
იტყოდა, რას ჩადინართ, რას მასხამთ წყალს, მე სომ აქ
კოდში ვსივარ!

რას მოიფიქრებდა ჰეტო, რომ იმ სოფელში, სადაც
არც მდინარე, არც წყარო არ იყო, მიღებული ჰქონდათ

წვალ-კურთხევა დღეს დიდი კოდების დადგმა, წვლის სა-
კურთხებლათ.

ჰეტოს შესამეთ კიდევ გადასწეს წვალი, უფრო ცივი,
თითქმის ეინული... ამის ატანა კი შეუძლებელი იყო,
ბავშმა დაკარგა ღონე, ძლივს სუნთქავდა, ეს არი და-
იხრჩობოდა... ამ დროს კიბეზე ავიდა მღვდელი, აიღო
ხელში სასწურებელი და უნდოდა ჯვარი ჩაეშვა წვალში,
ამ დროს უცბათ დაიუვირა:

ღმერთო ჩემო, რას ვხედავ, ამ წვალში ბავში და-
მხრჩვალა!

— რას ბრძანებთ, შეუძლებელია! თქვა მნათემ და ფე-
ხის თითებზე დადგა, რომ ჩაესედნა კოდში.

— ღმერთო დიდებულო! შეჭევირა ახლა ამან,—ჩემი
შვილი ეოფილა, ჩემი შვილი!

შეწუხებული მნათე მივარდა კოდს. ემაწვილი ამოიე-
ვანეს გაფითრებული და გონება დაკარგული.

ორ საათს შემდეგ ჰეტო იწვა თავის ქვეშაგებში ქანა-
ობისაგან მისუსტებული, ღონე მისდილი. კარგა ხანი იყო
ასე. დედ-მამა და ჰატარა დაია თეკლე, სამივე — შეცქერო-
დენ გაფაციცებული და მათ ჰინარულს ბოლო არ ჰქონ-
დათ, როდესაც ემაწვილმა აახილა თვალები. ჰატარა თეკ-
ლეს ჩვეულებისამებრ მიეკრა გულზე ჩაქუჩით დამხინჯე-
ბული დედოფალა. ამას დავიწეებოდა კიდევ დილანდელი
შწუხარება, როდესაც დედოფალა დაუმახინჯეს.

ჰეტომ ისევ ისე ძალე დასუჭა თვალები, მისცა დი-
დი სიცხე, მოჭევა ბოდვას, ქვითინით ამბობდა შემდეგს:

— არა, არა, ნუ მომაკარებთ ცივ წებლს, მე აღარ
ჩავიდენ ბორცებს, ამას იქით დამჯერე ვიქნები. აღარ
გაუფუჭებ ჩემ დაიას დედოფალს, მანატრე, თეკლე, მან-
ატრე!

— ნუ მოიგონებ დედოფალს, ჩემო კარგო! ნუ ინაღუ-
ლი, შენ ეველ დედოფლებზე მეტათ მიუვარხარ, დაივიწყე,
ნუ ფიქრობ იმაზე, წენარი ხმით ეუბნებოდა გულკეთი-
ლი დაიბ და ცრემლები ღაზა-ღუპით ჩამოდებოდა. ფეხის
თითებზე დგებოდა, რომ გასურებულ შუბლში ეკოც-
ნა მისთვის.

ბეგრი დღე და ღამე გავიდა, ოჯახმა ბეგრი მწუხარ-
ება გამოიარა, სანამ ჰეტო კარგათ გასდებოდა, ბო-
ლოს მოსულიერდა, კარგათ შეიქნა. ვინ იტყვოდა, რომ ეს
ფერმისდილი, წენარი, გამხდარი უმაწვილი ადრინდელი
ჰეტო იყო. დედას ხელ-დაჭერილი გამოჭეხვდა სამთრის
მზიან დღეებში ჰაერის ჩასაუღაზათ. ჰეტოს სასიათიც გა-
მოეცვალა, ბორცტი ბავში აღარ იყო.

მეორეჯელ, წებლკურთხევა რომ დადგა, ჰეტომ სიხარ-
ულით მიიღბინა დედასთან, ევლზე ჩამოეკიდა და ჰკი-
თხა:

— მიიღეთ, დედაჯან? ქალაქიდან მოიტანეს?.. ეკ იყო.
ჩემი მონაგები ფული... მავის მეტი არა მქონდა... ხომ

ეო? ეს დედოფალს ისეთივე დიდა, როგორც შარშან-
 დელი?

საძნრობის დროს, როდესაც მთელი ოჯახი მოუჯდა
 მაგიდას, უველა გაკვირვებული დარწხა, რომ დანახეს მა-
 გიდაზე დასკუპებული შვენიერი დედოფალა.

მეტადრე თეკლეს ძალიან გაესარდა. ეს დედოფალს
 სწორეთ შარშან რომ ჰვებდა იმას მიეკვანებოდა. ჰეტოს
 ევიდა თავისი საკუთარი ფულით.

ამ დღეს უველა ერთი ორათ მეტი მხიარულებით
 შეექცევოდა სამხარს. დედოფალსაც კი თავის ალისფერი
 ლოუებით თითქოს იღიმებოდა და ამასთან ერთათ მხიარ-
 ულობდა.

ან. წ—სა.

ე ლ ი ს ო

I

რაინა ჰყავს ელისოს
იგი სულ მარტო^წ ხელია;
საბრალოს ჯაფა-შრომისგან
ლონე მთლათ გამოვლია,
მაგრამ არ ჰკარგავს მხნეობას
არ ზოგავს ჯანს და სხეულსა,
ნათელი ადგას მის ეზოს
თაროს და ავეჯეულსა.
რომ დაგვის კარმიდამოსა
სახლს სუფთათ დააკრიალებს,
მხარზე მოიდებს კოკასა
წყაროსკენ მიმოფრიალებს.
საკენკს დაუყრის წიწილ-კრუხს,
ცეცხლს ააფოლავს კერაში,
ლობიოს მიდგამს და ტკბებმა,
ცოტა ხნით შეილის მზერაში.

II.

გავიდა ქრისტეშობის თვე,
ხეალ ახალ-წელიწადია,
ელისოს გამოსაცხობათ
ბედის პურები სწადია.

მაგრამ არ აცლის ძუძუთა,
 აღვომას ითხოვს პატარა;
 ამოაყენა აკენიდან
 გაატარ-გამოატარა,
 და შემდეგ თავის ლოგინში
 ჩასვა რომ მიძინებოდა,
 მაგრამ პაწიას თვალეზზე
 ძილი არ ეკარებოდა.
 ტიტინებს ქორთა საყვარლათ
 ხუჭუჭ-თმა, თვალეზ ცქრიალა,
 ვერც კი გაიგო, რომ დედამ
 კარები გააჭრიალა.
 დიდხანს იცვლქა საწოლში,
 იგორა, იკოტრიალა;
 ხმა რო არ გასცა არაეინ,
 თვალეზი დააციალა.
 რა ველარ ნახა შინ დედა
 და ძუძუც დაუგვიანდა,
 ცრემლები გადმოედინა
 ატირდა, გაყინიანდა.
 იტირა, დიდხანს იტირა,
 მაგრამ ამოთ, ტყვილათა,
 გული მოიკლა ტირილით
 და მიეძინა ტკბილათა.

III.

ძინავს პატარას მარტოკა
 ანგელოზური ძილითა;
 დედაც არ მობრუნებულა,

რაკი გავიდა დილითა.
 მართალი არის შეილისკენ
 მას გული უქანდებოდა,
 მაგრამ რა ექნა საბრალოს
 რო ცომი უმკაედებოდა.
 მოთუთქა ღველფი ელისო.მ
 ჩააკრა ბედის პურები,
 მირეცხ-მორეცხა ჯამ-ქვაბი
 და ფქვილიანი სურები.
 სახეზე წყალი შეისხა,
 შინ სწრაფათ შემოტრიალდა,
 ხმა აღარ ესმა შეილისა
 და გული გადუფრიალდა.
 კანკალ-ცახცახით მივიდა
 მძინარე შეილთან ფრთხილათა,
 ნახა მის ქორფა ლაწვებზე
 მან ორი ცრემლი წყვილათა.
 ცრემლი უმანკო, ობოლი,
 მარგალიტივით რჩეული,
 ეით დილის ცვარი ბწყინვალე
 ყვაეიოზე გადმოფრქვეული.
 გული მოუკლეს ცრემლებმა,
 დაჯდა და მოჰყვა ტირილსა,
 ნანობდა, როგორ ვერ მოჰკრა
 ყური მან შეილის ყვირალსა.
 რისთვის დატოვა მარტოკა
 სახლში კედლების ამარა,
 მის ერთათ ერთი ნუგეში,
 თავის პაწია თამარა.
 ახლა კი დაჰკმო ელისომ

ჯემს გარფილდის ცხოვრება

I

ამერიკის შტატებში ნიუ-იორკის მახლობლად 1799 წ. ცხოვრებდა მეფერმე თომა გარფილდი. ამ წელს იმას დაებადა პირველი შვილი, რომელსაც დაარქვა სახელათ აბრამი. ეს აბრამი 31 წელს შემდეგ შეიქნა მამა ჯემს გარფილდისა. აბრამ გარფილდი იყო ანჯანი, ლონიერი და მეტათ ლამაზი ვაჟკაცი. თავის მტკიცე ხასიათით, საოცარი შრომის მოყვარეობით და მოთმინებით სამაგალითო კაცათ ითვლებოდა ახალმოშენეთა შორის, თავის მაღალ გონებასა და დაუღალავ შრომასთან ის თავის შვილსავეთ აღვილათ გაითქვამდა სახელს სახელმწიფო მოღვაწეობაში, მაგრამ აბრამი თავის ძალ-ღონეს მარტო ოჯახზე ზრუნვას ანდომებდა. აბრამი გულმოდგინეთ მისდევდა მიწის მუშაობას; სამწუხაროთ, ახალგაზდა მუშაკის შემოსავალი მაინც ვერ აუდიოდა მის ოჯახობას, რომელსაც შვილები თანდათან ემატებოდა. მისთვის უსათუოთ საჭირო იყო, ეყიდა საკუთრათ პატარა ნაჭერი მიწა და გამხდარიყო ცოტათ თუ ბევრათ დამოუკიდებელი. ამიტომ, მან იყიდა ოგიოს შტატში მდინარე ორანჯის ნაპირებზე 50 აკრი მიწა. ეს მით უფრო

მოხერხებული იყო მისთვის, რომ იქვე ახლო მისი ქვისლის — ბოტონის მამულიც იყო. ორივე ოჯახობა ერთაა გადასახლდა ახალ ადგილზე და დროებით, სანამ მეორე ქოხის აშენება მოესწრობოდათ, დაბინადრდნ ერთ საჩქაროთ გაკეთებულ ქოხში; იქ ისეთი ვიწროება იყო, რომ კაცი თავისუფლათ ვერ მობრუნდებოდა შიგ. მერე კი ცალ-ცალკე დადგენ. მეტი მეზობლები მათ არ ჰყავდათ მახლობლათ. აბრამ გარფილდმა კარგი დიდი სახლი ააშენა. თავისი ძეგური ქოხი აბრამმა გარედან და შიგნიდან თიხით შელესა, ასე რომ ზაფხულობით გრილოდა და ზამთარში კი საკმარისათ თბილოდა. იატაკი ხისა იყო, სახურავი ყავრის. შიგნით სახლში იდგა კიბე; ბავშვები აღიოდნ ხოლმე სხვენზე და იქ ეძინათ. მთელ სახლში მხოლოდ ერთი შესავალი იყო. სამი პატარა ვიწრო ფანჯარა ოდნავ ანათებდა მას. აი, მოკლე აღწერილობა იმ ძეგურისა, სადაც 1831 წლის 19 თებერვალს დაიბადა ჯემს გარფილდი და სადაც მან გაატარა თავის ბავშობა და სიყმაწვილე. ერთ მეტათ სიცხიან ზაფხულს ჯემსის მამამ აბრამმა გაიგონა, რომ ტყეები იწვისო. ეს საშინელება რამ არის, მეტადრე ამერიკის ზოგიერთ ადგილებში, რადგანაც ამ შემთხვევაში ცეცხლს შეუძლია მთელი სოფლები და ყანები გაანადგუროს. გარფილდი წავიდა შესატყობათ, სად იყო ცეცხლი.

„ხედავ, ელიზა“, უთხრა მან ცოლს, დაბრუნდა თუ არა ტყიდან, „ცეცხლი პირდაპირ ჩვენკენ მოდის. სწორეთ რაიმე ფათერაკს დაგვატეხს ის ოხერი“. დაგვიანების დრო აღარ იყო. მამამ, უფროსმა ქალმა ხეთამ და ვაჟმა თომამ აიღეს ბარი, ცული და შეუდგენ თავის ფერმის გარშემო თხრილის შემოვლებას. თავის სახლობის ფიქრი ამხნევებდა აბრამ გარფილდს და უორკეცებდა ღონეს. ის არ აქცევდა ყურადღებას არც საშინელ შუადღის პაპანაქებას, არც კვამლს, რომელიც სუნთქვას უხუთავდა, ჭრიდა ხეებს და თხრილებს იღებდა. მაგრამ ძალზე გადამეტებული ბრძოლა ძვირათ დაუჯდა მუშაკს: მეტი დაღლივით ღონე მიხდილი, სულ ოფელში გაწურული, აბრამი დაჯდა მოსასვენებლათ ჯირკზე თავის ქოხის წინ. ის იყო მზე ჩადიოდა. ტყიდან გრილმა საღამოს ნიაემა მოატანა, მოხვდა აბრამს და გაცივდა, იმ ღამესვე გააცხელა და ყელიც ეტკინა. ექიმი კი ახლოს არსად იყო. მეორე დილას

გარფილდი უარესად შეიქნა და მესამე დღეს ყოველივე იმედი მოაჩინაზე დაკარგა აბრამის ოჯახობამ.

— „ელიზა, გიტოვებ საზრუნავათ ოთხ კოკარს“, უთხრა მან სიკედილის წინ ცოლს და მიუთითა შეილებზე: „ესენი გაზარდე“...

მწუხარება მძიმე ტვირთათ დააწვა თავზე ახალგაზდა დედას, რომელმაც თავის ქმართან ერთათ დამარხა მთელი თავის ბედნიერება, მაგრამ ის არ დაეცა სულით; ის დარჩა ღეთის შემწვობის მოამბედეთ... მოგროვდნ მუშობლები, გააკეთეს, როგორც იყო მუხის კუბო, ჩაასვენეს მიცვალებული და ლოცვითა და ცრემლებით ჩაუშვეს მიწაში; საფლავი იქვე ყანის კუთხეში იყო ამოთხრილი, ასე რომ ქოხის ფანჯრიდან მოჩანდა. ჩუმათ ტიროდნ დედა და უფროსი შეილები, პაწაწა ჯემსი კი, 18 თვის ბალლი, ბავშური უზრუნველობით იღიმებოდა. ახლოვდებოდა ზამთარი, ზამთარი საშინელი დაობლებულს ოჯახისათვის.

თოვლმა თეთრ სუდარსავით დაჰფარა დედამიწა, დაჰფარა თითქმის სრულებით მისი ქოხიც, ასე რომ მისთვის მეტათ ძვირფასი საფლავიც აღარ მოჩანდა. საზოგადო სიჩუმეს არღვევდა მხოლოათ ქარის დაღონებული ზუზუნი, რომელიც რაღაც გამოურკვეველს სედას გვრიდა კაცს; ამასთან კიდევ მათ ლობესთან ლამაზობით ისმოდა მშვიერი მკლების ყმულილი და ვეფხის ბრდღინა: ისეთ თავზარსა სცემდა ბავშვებს, რომ მათ ძილი არ იცოდნ რა იყო, ლამით მხოლოათ პაწაწა ჯემსს ეძინა ბავშური ტკბილი უმანკო ძილით, დღისით კი თავის მზიარული ტიკტიკით ართობდა უფროს დებს. მრავალი იღუმალი ცრემლები დაჰდვარა საბრალო დედამ ამ ზამთარში; მრავალი მხურვალე ლოცვა, მისი ტანჯული გულიდან ამონაჩქეფი, ალევლინა ზენაარს. უფროს ბავშვებს ეგონათ, ზამთარი არასოდეს არ დასრულდებოათ. მაგრამ გათავდა ისიც. ბუნება შეიცვალა: თოვლი თან-და-თან ილეოდა, მიწა შეთბა და მოაცოცხლა მცენარენი, ჰაერში გაისმა ფრინვლების გალობა და ჭიკჭიკი. მოვიდა გაზაფხული! ბუნებამ გაიღვიძა და მასთან გაიღვიძა ძელოსის მცხოვრებლების იმედებმაც. მწარე ცხოვრება მოელოდათ: ქირანხული რაც ჰქონდათ—სულ გამოეღიათ, აღარ ჰქონდათ ფული და ზედ ვალიც დაედვათ. ახლოვდებოდა ის დღე, როდესაც

დედას შეილების თხოვნაზე: „დედა, გვაჭამე პურიო“ უნდა ეთქვა: „არ არი პური, შეილებო, მოითმინეთ ცოტა“. რა უნდა ექნა საწყალ დედას?.. აი, ენახოთ, როგორ მოიქცა.

II

გარფილდის ქერიემა გადაწყვიტა მიემართა ბოიტონისათვის, როგორც სიძესთვის და მახლობელ მეზობლისათვის, აბა, რას მირჩევსო. ბოიტონი ანუგეშებდა მას და დიან გულწრფელათ თანაუგრძნობდა მის გაჭირვებულ მღვამარეობას.

— აშკარაა, მარტო ქალი ვერ მოუვლის დიდ ოჯახობას, უთხრა ერთხელ მან ქერიეს. ჩემის აზრით, თქვენ ისლა დაგრჩენიათ, რომ გაჰყიდოთ ფერმა და დაბრუნდეთ მშობლებთან.

— როგორ? წავიდე აქედან და დავტოვო ქმრის საფლავი აქ, ამ მიყრუებულს ადგილში? მიუგო ქ-მა გარფილდისამ. „არასოდეს!“

— მაშ რას იზამთ? დაეკითხა ბოიტონი.

ახლოგაზდა ქალი დაფიქრდა.

თუ გავყიდე ფერმა, და გადავიხადე ვალები, თქვა მან, მაშინ ხომ დავილუპე სულ: ერთი ფარაც აღარ შექნება, აღარ შექნება არც ერთი ფეხის დადგმა მიწა, რომ ერთი პეშვი პური მაინც დაითესოს ზედ.

— მშობლები დაგეხმარებიან.

— სანამ სული მიდგია, სანამ ძალ-ლონე არ შემომლევია, მე მათ ვერ დავაწევები სარჩენათ, მიუგო ამაყათ ახლოგაზდა ქალი. ზეციერი მამა არ გავაწირავს მე და ჩემ ობლებს. წასვლა კი აქედან, სადაც ჩემი ქმრის გვამი მარხია, მე რე ისეთი ქმრისა, რომელმაც თავის ოჯახის დასახსნელათ თავი გაიწირა, მე არ შემიძლია. ჩემთვის ჩვენი ქოხი—წმიდა ადგილია!

ბოიტონს ძალა-უნებურათ თვალეზზე ცრემლი მოადგა.

— მაშ თქვენ არ გაჰყიდით ფერმას? ჰკითხა მან მეორეთ.

— არასოდეს. შეიძლება ცოტა მოვაკლო და ისიც იმისთვის, რომ მოვალეები დავაკმაყოფილო.

— მაგას რა ჯობია მე ეგ აზრი სრულიათ არ მომსეგლია თავ-
ში. მამე ერთათ ვეძიოთ მუშტარი. შეიძლება კარგ ფასათ გავ-
ჰყიდოთ.

შემდეგ ამისა ბოიტონი გამოემშვიდობა ქალს და წაიდა; ელი-
ზა კი მუხლ-მოდრეკით, თვალ-ცრემლიანი მხურვალეთ ლოცულობ-
და: „უფალო, მასწავლე, როგორ ეიხსნა ჩემი ოჯახ-ობაო“.

თუმცა უფროსი შეილი თომა ჯერ თერთმეტის წლისაც არ
იყო, მაგრამ ამერიკის კანონების ძალით, მამის სიკვდილს შემდეგ
ფერმა მას უნდა ჩაჰბარებოდა. დედამ იხმო თომა მოსალაპარაკებ-
ლათ, და უამბო რა მდგომარეობაში იყო მათი საქმე.

— დედა, უთხრა ყმაწვილმა. მაინცა და მაინც სადარდელი არა
გვიჭირს-რა: მე ვიცა და შემოძლია კიდევ ხენა, მკა, შეშის დაპო-
ბა; ძროხის მოწველა, მე ეიქნები შენ თანაშემწეთ.

— ჯერ პატარა ხარ, შეილო, სად შეგიძლია ამ ნაირი მძიმე
შრომა, მაგრამ ჩემი ხელმძღვანელობით, ვინ იცის, ეგებ მოუარო
ოჯახობას. ღმერთი არის ქვრივ-ობლების მამა, ის მოგვიმართავს
ხელსა და არ დაგვლუპავს. წასულა კა აქედან, ჩემი სინიღისის წინა-
აღმდეგია, სწორეთ არ შემოძლია.

— რისთვის, რისთვის უნდა წაიდე, დედა, აქედან. უცებ
ვააწყვეტინა სიტყვა პატარა თომამ. მე მინდა უსათუოთ ვიცხოვრო
აქ და კიდევაც ვიშრომებ სამი კაცის მაგიერ.

— ოღონდ შენი სიმრთელე და ჯანი არ დაჰკარგო, ჩემო კარ-
გო, უთხრა გულ-ჩვილმა დედამ, თარემ ერთი საფლავის მაგიერ
ორი გვექნება, შეილო! პირველათ მე და შენ მოგვიკიდოთ ხელი,
სადაც მამა შენი მარხია იმ ყანის გარშემო შემოაღობვას: მე სა-
რებს დაეამზადებ ხოლმე და ერთათ დავასოთ.

დედა და შეილი კადევაც შეუდგენ მხურვალეთ შრომას.
გაზაფხულზე, მიწის მყიდველიც გამოჩნდა: ელიზა გარფალდისამ
მიჰყიდა მას ვა აკრი მიწა და აღებული ფულით ყველა ვალები
გადიხზა. ასე რომ, თავისთვის გროშიც არ დარჩენიათ. თომამ
იქირაუა ცხენი, დათესა პური, კართოფილი, და ბოსტანიც
გააკეთა. დედა, 12 წლის ქალი და პატარა მეფერზე ადგებოდნ
დილა აღრიანათ და მუშაობდნ დაღამებამდის; მართლათაც ამ თავ-

განწირულმა შრომამ მოიტანა ნაყოფი: წვენიერი მესახედავი იყო იგლისში გარფილდების ძელური და მის მიდამოებში ამწვანებულის, აბინებულის ყანები.

სარების დამზადებამ, ტყეში შეშის ქრამ მეტათ დალაღა ელი-ზაგარფილდი; ის არ იყო შეჩვეული ამისთანა შრომას. მიუხედავად ამისა, იგლისის გასულს მან თავისი სამუშაო რიგიანათ დამთავრა. ახლა ეწვიათ ახალი უბედურება. პური ცოტა-ლა დარჩენიდათ, ფული სრულდებით გამოელიათ; ახალ რთველამდე კიდევ რამოდენიმე კვირა იყო. თავ-ზარდაცემული საბრალო დედა დარწმუნდა, რომ თუ მეტის-მეტი სიფრთხილით არ გამოვიზოგეთ პური, მთელ ოჯახობას შიმშილისაგან სიკვდილი მოგველისო. მეტი ღონე აღარ იყო თავის თავი მსხვერპლათ უნდა მოეტანა. რადგანაც ყველაზე მეტი ჯაფა ჰქონდა თომას, დედა მუდამ იმაზე უფრო ზრუნავდა, თითონ ჯერ მოიკლო საუბმე, შემდეგ სადილიც და კმაყოფილდებოდა მხოლოდ ზოგჯერ ვახშით. ასეთი დედის თავ-განწირულება ბავშვებზე შეიტყეს მხოლოდ რამდენსამე წელს შემდეგ, რადგანაც დედა სასტიკათ მაღავედა მათგან თავის საიდუმლოებას. ღმერთმაც დააჯილდოვა მისი თავ-განწირულება. ამ წელს მოსავალი საარაკოთ უხვი მოვიდა, ასე რომ დაობობულობა ოჯახმა შემოდგომა და ზამთარი გაუჭირვებლათ თითქმის განცხრომით გაატარა. 1835 წლის გაზაფხულისათვის მათ ახალი შემოსავალი გაუჩნდათ. მახლობლათ დასახლდა რამოდენიმე მდიდარი ახალ-მოშე, რომელთაც ყოველთვის ჰქონდათ რამე სამუშაო: ქონში მეტი—ფულიც დატრიალდა. პაწაწა ჯემში კონტაობდა საგანგებოთ შეკერილ ქუსლებიან ფეხსაცმელში—უნდა გენახათ, რა აღტაცებაში მოჰყავდა ამ ცოტა არ იყოს უშნოთ შეკერილ ფეხსაცმელს ჯემში. ჯემს გარფილდი, როდესაც 30 წლის შემდეგ ამერიკის შტატების პრეზიდენტათ გახდა, ხშირათ გამოუტყდებოდა ხოლმე ბაასში თავის მეგობრებს, რომ იმ პირველმა ფეხსაცმელმა მეტი სიხარული და სიამაყე მომგვარა, ვიდრე პრეზიდენტათ არჩევამაო.—განა სახუმაროა! მას შეეძლო ახლა ერბინა ზამთრობით თოვლზე რამდენიც უნდოდა და გაცივებას არ შეუშინდებოდა. თომას, თავის მხრით, არა ნაკლებ უხაროდა, რომ თავის ნაშრომი ფულით მან ფეხსაცმელი ჩააცვა საყვარელ ძამიას.

III

გარჟილდის ოჯახობამ გაიგო, რომ ორი ვერსტის მოშორებით მათ სახლიდან, ერთ სოფელში არსდება პირველ დაწყებითა შკოლა. ხმა მალე გამართლდა.

— დედა, კარგი არ იქნება, რომ ჯემმა იაროს შკოლაში, ეუბნებოდა თომა.

— დაღ, შეილო, ჯემში უსათუოთ იელის შკოლაში, მიუგო დედამ. მაგრამ ჩემთვის სასურველი იქნებოდა, ჩემო თომა, რომ შენც იქ იარო.

— რასაკვირველია, კარგი იქნებოდა, მიუყო ჩაუიქრებულმა ყმაწვილმა, მაგრამ ეინ მოუელის კარტოჟოლს, ეინ მომკის პურს, ეინ დათესს ჭეაესა, მე რომ შკოლაში შევიდე? არა, ისეე ემჯობინება, დებმა და ჯემმა იარონ სასწაელეבלათ და მე კა ეაკისრებ ჩენი ოჯახობის გამაკეებას და ჩაცმა-დახურვას.

დედა შეჭყურებდა შეილს და ძლიეს იმაგრებდა გულში მისი სიტყვებით აღძრულს გრძნობას; ეს გრძნობა იყო — გრძნობა თავმოწონებისა მით, რომ მისი პრემია თომა ესეთი უანგარო და დიდ-სულოვანი ყმაწვილია. მას გული უთხრობდა შეილს გადახეოდა და დეკოცნა, მაგრამ ყოველთვის თავდაჭერილმა გონიერმა დედამ ახლაც არ გამოამყლენა თავისი ნაზი გრძნობები და მხოლოდ ორიოდ სიტყვით მოუწონა თომას მისი აზრი. დაიწყეს ბავშვების მზადება შკოლაში წასასელელათ. გარჟილდის უფროსმა შეილებმა წერა-კითხვა კარგათ იცოდენ; მათ დედა ასწავლიდა; აგრეთვე პატარა ჯემსაც მოუხრობდა ხოლმე დაბადებიდან ესტორიებს და ცდილობდა ბავშვის ცნობის მოყვარეობა დაეკმაყოფილებია გასაგები პასუხით და განმარტებით. თუმცა წიგნებს მას არ აძლიედა ხელში, მაგრამ ჯემმა უკვე იცოდა ყველა ასოები ზეპირათ და შეეწიერათ მოგიხრობდათ წარლენაზე, კენი და აბელზე, იოსებისაკ-იაკობზე, ბეთლემში დაბადებულ ყრმაზე და სხვ. ბავშს ეტყობოდა საუცხოო მესსიერება. ჯემში იყო მთელი ოჯახის ნუგეში, სიხარული და ბედნიერება.

— ჯემი ნახეარ გზასაც ვერ გაიელის ფენით, ამბობდა თომა

ბავშვების შკოლაში წასვლის წინა დღით, მეცათ დაილაღება.

— ჯემში სრულიადაც არ დაილოცება— მიუგო უფროსმა დამ ხეთომ. მე ამას აღვიღათ მოვახერხებ. შევისევამ ჯემს მხრებზე და ისე მ-ვიყვან შკოლამდინ —

მართლაც, ხეთამ მეორე დღესვე დღით შეისვა ძმა მხრებზე და შკოლისაკენ გაემგზავრა. მას გაჰყუა უმცროსი დაც.

ჯემი აღტაცებაში მოდიოდა, ამგვარი ცხენოსნობით, და მისი აღტაცება იწვევდა, მთელის ოჯახის მხიარულებას. მაგრამ ყველაზე უბედნიერესი ამ დილას იყო თომა, გაისტუმრა თუ არა ყმაწვილები სასწავლებელში ის ერთი-ორათ უფრო მხურვალეთ შეუდგა მუშაობას.

IV

ელაზა გარფილდისა ჯარას უჯდა, შრომის მოყვარე დედა ყოველ დღე შოულობდა ორ-სამ თავისუფალ საათს სართავათ და საქსოვათ; ამნაირათ ამზადებდა ნაქსოვებს და უკერავდა ტანისამოსს მთელს სახლობას.

— დედა, დედა, რა მხიარულათ გაეატარეთ დრო შკოლაში! დაიყვირა ხეთამ და შემოირბინა ქობში; თანაც ჯემში და უმცროსი და შემოიყვანა.

— აბა, წარმოიდგინე, დედა, შკოლაში 20 ბავშვა! სიტყვა ჩამოართვა უმცროსმა დამ. იქ ენახეთ ჩვენი მგზობლების სანდერსაანთ ბავშვებიც, ისინი ხომ ჩვენზედ ორჯელ უფრო შორს ცხოვრებენ. იმათ ყოველ დღე უნდა გაიარონ ფეხით ოთხი ვერსტა.

— ეს მითხარით ჯემსს როგორ ექარა თავი შკოლაში? ხომ არ ცელქობდა?

— სრულიადაც არა! წამოიყვირა ხეთამ. ჰკვიანათ იყო. მერე რა შეენიერად იცის ანბანი! წარმოიდგინე დედა; ჯემსმა მიაწია იმ ადგილამდე, სადაც ასო „რ“ სწერია; უცებ ეკითხება მასწავლებელს: „თქვენ საადან იცით, რომ ეგ „რ“ არისო? შეიძლება ეს არც კი იყოს „რ“-ო?

— დახეთ, რა უცებ გამოუჩენია თავის ხასიათი, ღიმილით შე-

ნიშნა თომამ, თქვენ მასწავლებელს ბევრი პასუხების დამზადება დასჭირდება ჩვენი ჯემმის კითხვებზე. ნეტავი, მასწავლებელმა რა უპასუხა?

— აი საიდან ვიცით: როდესაც მე შენსავეთ პატარა ვიყავი და დავდიოდი უკოლაშიო, მაშინ მასწაველიდენ, რომ ამ ასოს ჰქვია „რ“-ო.

თომამ ხელში აიყვანა თავისი პატარა ძამია და რამდენჯერმე ააგდო ზევით; ეს ბავშს ძალიან მოსწონდა და ორნივე გულიანათ ხარხარებდენ. შემდეგ, მკვირცხლი ჯემში მოუყუდა დედას თავისებურათ, რასაკვირველია, რა სასიამოვნო იყო მისთვის ხეთას ზურგზედ მოგზაურობა, როგორ სურდა მას გაეცნო ერთი პატარა მოწაფე და გადამხტარიყო თავის ადგილიდან მასთან მისარბენათ, მაგრამ მასწავლებელმა მოჰკიდა ხელი, უკან დააბრუნა და დაარბია; წყნარათ უნდა იჯდე, კლასში სირბილი არ შეიძლებაო.

დედა სიამოვნების ღიმილით ისმენდა თავის ბავშვების ნაამბობს. უკოლაში პატარი ჯემში მალე შეუყვარდა ყველას, მასწავლებლებსაც და მოსწავლეთაც. მის მოსწრებულ და ხანდისხან თითქმის ნამეტან მკაცრ და მოურიდებელ კიბხეა-პასუხებზე მთელი კლასი სიცილით იხოცებდა,

ერთხელ უფროს კლასის მოწაფემ დასვა ჯემში მაგიდაზე და უთხრა: „შენ მასწავლებელი, ჩვენ მოწაფეებიო. ოღონდ ძნელ რამეს ნუ გვკითხავ, თორემ დავიბნევითო.“

პატარა ჯემს თვალები სიამოვნებით აერთო.

— დასხედით თქვენ-თქვენ ადგილას! ხმა მალლა დაიკერა მან. ბავშვები დასხდენ.

— აბა მითხარით, ვინ გააკეთა კილობანი?

— ნოემ! წამოიყვარა რამოდენიმე ბავშვა.

— ვინ უბრძანა ნოეს კილობანის გაკეთება?

— ღმერთმა! მიუჯეს ბავშვებმა ერთხმით.

— რისთვის?—საერთო სიჩუმე იყო პასუხათ.

ბავშვები ერთი-მეორეს შესცქეროდა.

— იმისთვის, რომ ეხსნა ნოე და მისი ოჯახობა წარღვნისაგან, დინჯათ განუმარტა მათ ოთხი წლის ყმაწვილმა.

— ვინ იცნოერა ყველაზე დიდ ხანს? მისცა მან ახალი კითხვა.

— მათუსალამ! გაისმა ხუთიოდე ხმა.

— მერე რამდენ ხანს გასძლო?

კვლავ საზოგადო დუმილი.

— ცხრა ას სამოცდა ცხრა წელს, მძიმეთ წარმოთქვა ჯემმა.

ამ ნაირათ სცდილა ნახევარი საათის განმავლობაში ოთხი წლის ბაღლი უფროს შვიკრდებს და მხათ ჰქონდა პასუხი ყოველ მათ კითხვაზე. შეხსიერება საოცარი ჰქონდა: სახელებს, რიცხვებს და მოთხრობებს საშინლათ ძაღვ და თანაც დაწერილებით ითვისებდა. ხშირათ შინ დაბრუნებისათნავე ბავში გაუშეორებდა ხოლმე დედას ზეპირად თითქმის მთელ გაკვეთილებს უფროს მოწაფეებისას, რომელიც მზალოთ ერთხელ ქონდა გაგონილი. არა გამოეპარებოდა რა მის დაკვირვებას; ვისაც ვნებავდათ, მას წარმოგიდგენდათ, წაბაძედა ხმის კილოს, მიხვრა-მოხვრას თითქმის სახის გამომეტყველებასაც კი იცელოდა ამ დროს. აი; ამ ნაირმა დაკვირვებამ მას ძალიან აღრე გაუხსნა ნიქი ყოველ საგნის აწონ-დაწონის და მისი ნამდვილი მნიშვნელობის გამორკვევისა.

დეკემბერი რო დადგა ელიზა გარფილდისამ გადასწყვიტა, პატარა ჯემში აღარ გაეშვა შკოლაში, რადგანაც ეშინოდა დიდი ყინვების. მან ურჩია თომას მიენდო საქონლის მოვლა დებისათვის, სეითონ კი წასულიყო სასწავლებელში, რომ არ დაეიწყებოდა, რაც იცოდა. მაგრამ თომა დიდ უარს ამბობდა.

— მე, დედა, შინ ვისწავლი, განაცხადა მან. თუ ზამთარში თოვლმა არ დაგემარხა მთლათ მიწაში, მე დროს ვიშოვი ძროხებსაც მოუარო, შეშაც დევაპა და კიდევაც ვიკითხო. ჯემს ნუ გაუშეგებთ შკოლაში. მე აქ ვასწავლი.

დედას ძლიერ ესიამოვნა ეს გადაწყვეტილება და იქსრა ორივე ვაჭების სწავლება.

კარგად ატარებდა გარფილდის სახლობა ზამთრის გრძელ საღამოებს, დედა და შვილები, გაათავებდენ თუ არა შინაურ საოჯახო საქმეებს, მიუჯდებოდენ ბუხარს: — დედა და ქალები მუშაობდენ, თომა ხმა მალლა კითხულობდა. ხანდისხან ჩამოეარდებოდა ხოლმე რომელიმე საგანზე ბასი—დინჯი ან საოხუნჯო, ხან კი ბავშვების მხიარული ხარხარი გაისმოდა მთელ ქონში. მაგრამ უმეტეს ნაწილათ საღამოები გადადებული იყო ბავშვების სწავლებისათვის.

გარეთ საშინელი ბუქი იდვა, თოვდა გაუწყვეტლათ და ხეებს რალაც ხმაურობა გაჰქონდა; ძელურში კი ამ დროს გულის გამაშხარულეველი ბუხრის გუგუნი ისმოდა, სასიამოვნო სითბო იდვა ოთაზში. ეს ზამთარი სახსოვარი შეიქნა უმცროს გარფილდისათვის. გაზაფხულამდის მან შეისწავლა კითხვა და თანაც გვირავი წერა. საბავშვო წიგნებს დედა შოულობდა მეზობლებისაგან და ისიც დიდის გაჭირვებით. მაგრამ ზოგჯერ აჩუქებდა ვინმე ბავშვს წიგნაკს და ეს იყო საუკეთესო ჩაჩუქარი მისთვის. ერთხელ ჯემმა როგორღაც სხვის დაუხმარებლად წაიკითხა ამოსაღებით შემდეგი წინადადება: „წვიმას შხაპუნი გაჰქონდა სახურავზედ.“

— დედა, განცვიფრებით წამოიყვირა მან. თვითონ მეც გამიგონია, როგორ შერება ამას წვიმა.

— რასა, შეილო? დაეკითხა დედა.

— აი, შხაპუნი გაჰქონდა სახურავზედო! ეს მე გამიგონია.

— წვიმას შხაპუნი გაჰქონდა სახურავზე. გაიმეორა ბავშმა და ღრმით ჩაფიქრდა. მან პირველათ გაიგო, რომ სიტყვებით შესაძლებელია არა თუ საგნების დასახელება, აზრების, აზმის და ბგერის გადაცემა, არამედ მათი ქალაქზე გამოხატეაც. ამ წამიდან ბავშვს აღეგზნო გულში მხურვალე სიყვარული წიგნებისადმი. ხუთ წელს ჯემში არც კი შორდებოდა საბავშვო ჟურნალს. ის რამოდენიმე საათის განმავლობაში იწვა ხოლმე ან ქოხშა ცეცხლის პირას, ან მწვანე მოღიზედ ხეს ქვეშ და სტკებოდა კითხვით. აი ამ დროს დედას დაებადა ის რწმენა, რომ მის უმცროს შვილს მოელოდნო დიდებული, ბრწყინვალე მომავალი, თუმცა მაშინდელი მათი ოჯახის დაცემული მღვთმარეობა იმედს არ აძლევდა და ექვსაც უბადავდა.

ბატუა.

(შემდეგი იქნება)

დედის ერთა ვაჟი

იდი ხანია, რაც ერთ ქალაქში ქვრივი დედაკაცი ცხოვრებდა. მას ერთი ვაჟის მეტი არ გააჩნდა. ის იყო მისი თვალის სინათლე და იმედი. ციბრუტივით დატრიალებდა თავზე, შეხაროდა და უფელიდა.

მაგრამ დახეთ უბედურებას: დედას თავის საყვარელი ვაჟი ავით გაუხდა. საბრალომ არ იცოდა, რა ექნა. გიჟივით დარბოდა ექიმებთან; არა დაუზოგავს-რა, მარა არ იქნა, ვერაფერი უშველა. ხელიდან გამოეცალა საყვარელი შვილი.

საბრალომ ბევრი იტირა, ბევრი იკაწრა ლეყვები, თმაც გაიწეწა, მარა მკედარს, აბა, რალას უშველიდა. მინამ მკედარი ლოგინზე ესვენა, დედა არ შორდებოდა, ეხვეოდა და კოცნიდა. მაგრამ დამარხვის დროც მოვიდა და საბრალო დედა სამუდამოთ უნდა გამოთხოვებოდა შვილს. კედარი შესუდრეს, ჩააწინეს კუბოში, დაწაილეს სასაფლაოზე. საწყალი დედა უკან აედევნა და ისე საშინლათ მოთქვამდა, მისი ცოდვით ქვაც კი ატირდებოდა. თუმცა ორსავე მხრებში უდგენ, ხელებს უკავებდენ, მაგრამ მარც კიდე სულ თმებს იგლეჟდა.

ქალაქს რო გაცილდენ, დაინახეს შორიდან ქალაქისკენ ვილაც მოდიოდა და უკან მრავალი ხალხი მოდევდა. აი, მიუახლოვდენ კიდევ. მათ შორის ვილაც ერთი ღეთისნიერი კაცი ერია, რომელსაც იმოღენი ხალხი ადგენებოდა უკან. ის იყო იესო ქრისტე.

ქრისტემ რო დაინახა, რა გულ-საკლავათ მოთქვამდა საბრალო დედა და იტანჯებოდა, შეებრალა. მიუახლოვდა მეცხედრებს უბრძანა:

„ჩამოდგით ცხედარი!“

მეცხედრებმა იმ წამსვე აღასრულეს მისი ბრძანება. ამოდნა ხალხი მთლათ ცქერათ გადაიქცა. მკედრის დედამ არ იცოდა, რა ღეთის წყალობა მოეწვინა საბრალოს.

ქრისტემ მკედარს უბრძანა: „ქაბუკო! მე შენ გიბრძანებ, აღდეგი!“ — მკედარი გაუც'ლდა ერთბაშათ და წამოჯდა.

საბრალო დედა მიეზრდა და მოეხვია ქრისტეს მუხლებზე. მის სიხარულს ვინ გამოთქვამს.

ამ ამბავმა ხალხი საშინლათ გააკვირვა. ყველამ ღმერთს მადლობა შეჰწირა და გაიძახოდენ: „ღმერთი გამოცხადდა ჩვენ შორისო!“

ბ. წუაბუკელი

სახალწლო საჩუქარი

(ფრანგულიდან გადმოკეთებულია)

I

ხალი წლის წინა დღეა; მაგრამ მღვდელ მამა იოსების სახლში კი სადღესასწაულო მხიარულება არ არის; მისი ავადმყოფი ცოლი ლოგინში წევს, ორი პატარა, თმბუქუქა ვაჟი კუთხეში პატარა ტახტზე ჩამომჯდარან, თითონ მამა იოსები კი დაღვრემილი დადის ოთახში. კაი ხანია შეღამდა, მაგრამ ოთახის განათებაზე არაფერს ზრუნავს.

— თქვენ დაგენაცვლოს დედა თქვენი, როგორ მოწყენილი ზინართ! სიყვარულით უთხრა დედამ თავის ლამაზ თელს და გიორგის და თვალეზზე ცრემ-

ლები მოერია; გაახსენდა შარშანდელი ახალი წელი, მაშინ მთელი სახლი გაჩაღებული იყო, სასტუმრო ოთახში დიდი და კონტათ მორთული ნაძვის ხე იდგა, მის კარშემო კი ბავშვები დატრიალებდნენ; აი თედომ მიიყვანა ხესთან პატარა, ერთი წლის ქალი, ეს უკანასკნელი ფეხებს ძლივს აბიჯებდა, ბორძიკობდა, მაგრამ მაინც

აღტაცებით შეყურებდა გაბრწყინებულ ხეს და პატარა, ფუნჩულა ხელებს ზედ დაკიდებულ დედოფალასკენ იშვერდა... სად არის ახლა ეს პატარა. ეს ლამაზი ელო?

— ცივ მიწაში დევს, ცივ მიწაში! წაიბუტბუტა საბრალო დედამ და ცრემლები ევლარ შეიკაეა; სულ ორი თვეც არ იყო, რაც თავის საყვარელი მოტიკტიკე ელო დამარხა.

— ქალო! ბავშვებს მაინც მოერიდე! ცოდონი არ არიან, ახალ წელიწადს ასე რომ ეგებებიან? ცრემლების და წუწუნის მეტი არა ესმით-რა! — შენიშნა მამა იოსებმა.

დედამ თვალები მოიწმინდა, დაუძახა თავის საწოლთან ბავშვებს, გადაკოცნა და უთხრა:

— წრეულს სახლში დღესასწაულს ვერ გიმართავთ, მეზობლებისას მაინც წადით, იქ დღეს სტუმრობა აქესთ და თქვენც დავაბტიყეს!

ბავშვები წყნარათ გავიდნენ ოთახიდან.

— მე სულაც არ მინდა მეზობლისას წასვლა! თქვა თედომ.

— არც მე მინდა! — უპასუხა ძმამ. თუ წავედით, ჩვენ იქ ვიმხიარულებთ, ჩვენი ელო კი მოწყენილი იქნება! ის ვერ ნახავს სახალწლო ხეს!

— მოდი, ჩვენ ელოს ვაუმართოთ ნაძვის ხე! წამოიძახა ისევე თედომ.

— მართლა! შარშან ზომ ბევრი სათამაშოები დაკვრიჩა!

— მე კი სხვა და სხვა ფერი სანთლებიც შევიანახე!

— კი, მაგრამ ხე სადღა ვიშოვოთ?

— აი, ჩვენ სასაფლაოს დარაჯსა ეთხოვოთ, ის უსათუოთ გეიშოვის. ბავშვებმა თბილათ ჩაიცივეს, ჯიბეში ჩაიტენეს ყველა, რაც კი ხეზე უნდა დაეკიდათ, ხელში ფანარი აიღეს და კიბეზე ცქვიტათ ჩაირბინეს. სასაფლაოს დარაჯის პატარა ოთახი იმავე ეზოში იყო.

— ივანე! პატარა, სულ პატარა ნაძვის ხე გვაჩუქე! შეეხეე-წა თედო.

— აი, სწორეთ სათქვენოთ დამრჩა ეს პატარა ხე! მხიარულათ უპასუხა დარეჯმა და პატარა შტო მისცა.

ყმაწვილებმა მადლობა გადაუხადეს და როცა ივანე ოთახში შებრუნდა; სასაფლაოს ჭიშკარს მიადგენ. ჭიშკარი დაკეტილი იყო,

დიდი ვაი-ვაგლახით გადაცოცდენ ლობეზე და როგორც იქნა, თავის მიზანს მიაღწიეს. აი, პატარა თეთრი ქვაც, რომელიც ელოს დაადგეს; ზედ ჯვარი და ანგელოზია დახატული.

— სწორეთ ამ ქვასთან დაეაყენოთ ხე! თქვა უფროსმა ძმამ. ბევრი ცდის შემდეგ, ორივემ, როგორც იქნა, შტოს ძირი მიწაში ჩაარქვეს. ახლა მის მორთვას მიყევს ხელი; მალე ისე გაალამაზებს რომ ევლარ იცნობდით; სხვა-და-სხვა სათამაშოებით მორთეს, სულ წვეროზე დიდი ვარსკვლავი დაამაგრეს. ცოტა სანთლებიც ანთება გაუქირდათ, ქარი არ უყენებდათ, როგორც იქნა ესეც მოახერხეს და სიხარულით ფეხზე ევლარ იდგენ.

— ელა! ხედავ ამ ხეს? როგორ მოგწონს? ხომ კარგია? ეკითხებოდენ ისინი დას. მაგრამ პასუხი არსაიდან ისმოდა.

— არა! ის ცაშია! შეიძლება, ვერც კი ხედავს! თქვა ბოლოს დაღონებულმა გიორგიმ.

— ამაღამ ხომ იესო ქრისტე ციდან უნდა ჩამოვიდეს და ყველა ბავშვებს საჩუქრები უნდა დაურიგოს? მოდი, ჩვენ შევეხვეწოთ, საჩუქარს ნურას მოგვიტანს, ოღონდ კი ჩვენი და მოგვიყვანოს: მზიარულათ დაიძახა თედომ.

შევეხვეწოთ, შევეხვეწოთ! დაეთანხმა გიორგიც; ორივემ დიჩოქეს და ღმერთს გულმხურვალეთ ევედრებოდენ „ღმერთო! და ჩამოგვიგზავნეო!“

ამ დროს ქარმა დაბერა და ყველა სანთლები დააქრა. ბავშვებს შეეშინდათ და ფეხზე წამოეარდენ.

— სახლში წაგიდეთ, სახლში! მეშინია! დაიძახა გიორგიმ.

უფროსმა ძმამ ხელი მოჰკიდა და ორივე სახლისკენ გაიქცენ! ძლიერ გადმოფორთხდენ ლობეზე და გულ გახეთქილები შევარდენ სახლში, მაგრამ არც დედას და არც მამას არა გაუმხილეს-რა.

II

— ადექით, ადექით თქვე ზარმაცებო! მზიარულათ უძახოდა ახალ-წელიწად დილას მამა იოსები თავის პატარებს. გაიღვიძეთ მალე ადექით, რახანია გათენდა! შეხედეთ ქრისტე ღმერთმა რა საჩუქარი გამოგიგზავნათ!

ამ სიტყვების გაგონებაზე, თედო და გიორგი უცებ წამოვიდნენ და მამას თვალები მიაშტერეს; მამა იოსები მათ თავზე დადგომოდა და ხელში ფრთხილათ რაღაცა ეჭირა, დიდ შალში გახვეული.

— რა საჩუქარი? რა? — ერთ ხმათ კოთხეს იმათ, წამოცივდნენ ლოგინიდან, პერანგსამარა, მისცივიდნენ მამას და შალს იქით-აქეთ წევა დაუწყეს.

— ნელა! ნელა! დას არა ატკინოთ-რა! მხარულათ ეუბნებოდა მამა.

— იესო ქრისტემ და გამოგვიგზავნა! ერთ ხმით შეკვივლეს ბავშვებმა და ნამეტანი სიხარულით მამა კინალამ წააქციეს.

— იცი, მამა! სწორეთ ეგ საჩუქარი ეთხოვეთ გუშინ ღმერთს! თქვა გიორგიმ.

— როგორ თუ ეს საჩუქარი?

თედო მოუყვა წუხანდელ თავგადასავალს.

— წამოდით! წამოდით დედასთან! უთხრა მამამ, რომლის თვალგზედაც ბავშვების საქციელმა კრემლები გამოიწვია. წამოდით და მასაც უამბეთ ყველა ეგ!

ყმაწვილები ჩაუცმელები გაცუნცულდნენ დედის ოთახისაკენ.

— გაიგე ამათი ამბავი? ჰკითხა ქმარმა მას და უამბო ყველაფერი.

— თქვენი ჰირიმე, თქვენი, რა კეთილი ბავშვებია ხართ. სიყვარულით უთხრა დედამ და თმაზე ხელი გადაუსვა ორივეს. — აკოცეთ ამა თქვენ ახალ დას და ეგეც ელოსავით შეიყვარეთ! პატარა ძმები გადაეხეივნენ თავის თითის ტოლა დას და მანამდის არ მოეშვენ, სანამ არ აატირეს.

— გასწით! გასწით ჩაიცვით მალე თქვე საძაგლებო! ხუმრობით გაუწყრა მამა ბავშვებს და გაყარა ოთახიდან. არაოდეს არ ჩაუცვამთ თედოს და გიორგის ტანისამოსი ასე ცქეიტათ, როგორც ამ ბედნიერ ახალწლის დღიას.

პატარა მებაღე

რომა მებაღემ თავის შვილს ჰავლეს ბა-
ღის კუნჭულში პატარა ადგილი მო-
უჭრა.

პატარა ჰავლე სასწავლებლიდან რომ
დაბრუნდებოდა, უოველთვის მამასთან ერ-
თათ მუშაობდა. მას საკუთარი პატარა
თოსი და ბერი ჰქონდა და მიწის ბარჯაც ემარჯვებოდა.

ჰავლემ ერთი კვალი კიტრი დათესა და ერთიც — მარწყ-
ვი. გზის ორთავე მხარეს ვაშლის და მსხლის გულები
ჩააყოლა, ღობის ძირში კი ვაზი ჩაურიგა.

ერთხელ გასაფხულზე მან დაინახა, რომ მამა მისი
ვენახს სსლაჲდა.

„მამილო, შესძახა ჰავლემ, რატომ ჭრი მაგ შვენიერ
შტოებს; განა ცოდვა არ არის?“

— დარდი ნუ გაქვს, შვილო, მიუგო მამამ, ამ მოჭ-
რილ შტოების ადგილს სსვა უფრო მსხვილი და ლამა-
ზი ამოვა. ვენახი რომ არ გავესსლა ფოთოლი ეურძენ-
სე უფრო მეტი ექნება.

ამის გაგონებაზე ჰავლემ დედას სანქაროთ გამოართვა სასწლევი და ვაშლის სეს ჩუმათ სსვლა დაუწყო. რაც უფრო მეტათ გავსწლაჲო, ჭფიქრობდა გუნებაში ჰავლემ, მით უფრო მეტს ვაშლს მოისწამსო და ამ ფიქრით ჭრიდა და ჭრიდა ფოთლებს და შტოებსაც,

ამ დროს მამამ მოჰკერა თვალი და დაუკვირა, მაგას რას ჩადინარო?..

„შენ გბაძავ, მიუგო ჰავლემ, — აკი მითხარი, რომ მოჭრილ შტოების ადგილს ახალა უკეთესა შტოები ამოვა და სე მეტს ნაყოფს მოისწავსო?“

მებაღემ სიცილი ვერ შეიმაგრა და შეიღს უთხრა: ვგ კი აგრეა, მაგრამ ნამეტანს კი აჩქარებულხარ; რაც კითხარი, ვერ გაცეცხავ; შენ ალბათ გკონია, რომ დასწვლასაც სწავლა და შეხვევა არ უნდა. აბა შეხედე შტოებს, — ჰატარ-ჰატარ კვირტებს სომ ჭხედავ: აი აქედან გამოდის ვვაჟილი; შტო მსოლოთ ამ კვირტს სევეით უნდა გადასჭრა, როგორც მე ვენახსა ვსწლაჲ. თუ ასე არ მოიქეცი შენ სეს სრულებით არ ექმნება არც ვვაჟილი და არც ნაყოფი.

ჰავლე ცოტა არ იყო გულ-დაწვევტილი დარჩა, შევნიერ ოქროს ფერ ვაშლებს ნახობდა. მაგრამ რაღა გაეწეობოდა... ახლა მსოლოთ ვენახის დასწვლა მამას თხოვა და თავს ინუგეშებდა: შემოდგომაზე კარგ გემრიელ ვურძენს მანც ვიკემებო.

ჰავლემ თავის თავს ჰირობა მისცა, რომ ამიერიდან არც ერთ საქმისათვის არ მოეკიდა სული, მანამ კარგათ არ შეისწავლიდა მას და მამასაც არ დაეკითხებოდა.

გულთმისანი

ნამდვილი ამბავი.

(ფრანგულიდან)

ბა თუ კაი ნასწავლი და გულთმისანი სარ კამო-
 იცანი, საიდან მოვდივარ! არა, არა, ამას შენ ვე-
 რასოდეს ვერ გაიკებ.

მითხრა ერთმა შეენიერმა და მსიარულმა ემაწვილმა.
 მან გამოიბრინა ბაღის კარებიდან დიდი ვადასურული
 ხეივანი და მოვიდა საჩრდილობელთან, სადაც მე წიგნსა
 ვკითხულობდი. ის დადგა ჩემ წინ, შემომხერდა და მსია-
 რულათ კუნტრუმი დაიწყო. მის თვალებში დაცინვა გა-
 მოიხატებოდა.

— არ გეტყვი, ეს ჩემი საიდუმლო განჯავთ, რო-
 ძელიც მაგ შენ წიგნებში სრულიადაც არა სწერია! დაი-
 პახა მან: ვიცდი რომ ვერ გამოიცნობ!

— „შეიძლება აგრეც იეოს! — მშვიდათ ვუპასუსე მე.
 დავხურე ჩემი წიგნი და ცქრილა ბავში თავიდან ფეხ-
 ბამდე ავათვალიერ-ჩავათვალიერე.

— ხომ ვერ გამოიცანი? შეითხა კიდევ იმან დაცინ-
 ვით.

— ცოტა მადროვე. გულთმისნობასაც დრო უნდა... გამოვიცანი!.. სწორედ გამოვიცანი! ვუთხარი მე ცოტა ხანს შეძლეგ.

— აბა თუ გამოიცანი!

— უური მიგდე! შენ მიდიოდი სოფლის შარა-გხაზე; გხაზე შეჩერდი, ბაღში შავი ბლის მოხაკრებათ, შეძლეგ ბილიკი გვით ზატარა გორაკისკენ გასწიე და ნამენარში გაიარე. მერე საწისქვილოსთან* ჩამოხვედი და წისქვილისკენ წახვედი; მეწისქვილესთან შეხვედა; ბოლოს მდინარეს ქვეით დაჰქევი და დიდ მინდორზე ჩამოხვეულ.

ჩემი ზატარა მეგობარი ამის გაგონებაზე ისე გაოცდა, რომ ტუჩებს კებნა დაუწყო.

— მართალია! სწორედ გულთმისანი ჰყოფილხარ. და იმხანა იმან ბოლოს:

— რაც მე ჩავიდინე, სულ გცოდნია. ჩემთან არ ჰყოფილხარ... მე არც ვისმეს შევხვედრივარ... ნეტავი გამაკებინა, როგორ გამოიცანი?

— ეგ ჩემი საიდუმლოა; ეს მეცნიერება წიგნებიდან ამოვიკითხე. სხვათა ბევრი ვიცი.

ემაწვილმა ნაღვლიანის კილოთი განაგრძო...

— რატომ არ გინდა, რომ მითხრა... .

— რა გითხრა, როგორ ვიგებ წარსულს, ახლანდელს და მომავალს?

— არა; ვიცი რომ ეგ შეუძლებელია.

*) „საწისქვილოს“ ეძახიან მდინარის ტოტს, რომელიც წისქვილს მიუღის.

— მაშ რა გითხრა?

— რა და ის, როგორ იტყობ...

— რას?

— მაგალითათ იმას, რასაც მე ჩავდივარ, როცა შენ აქ არა ხარ.

უმაწვილი დიდხანს მესვეწა.

— მაშ შენ გინდა იცოდე, როგორ გავიგე მე, თუ რას აკეთებდი შენ ნაშუადღევს? ჩაუკეთსე მე.

— დიას!

— ძალიან კარგი, გაგაკვებინებ! აბა, ჰკითხე გულთ-
მისხანს და ის ავიხსნის.

— ვინ გითხრა, რომ მე ბალი მოვუკრიფე?

— ლოყასე რომ ბლის წვენი გაცხნა, იმან.

— ის საიდანღა იცი, რომ ნამუნარში გავიარე.

— ნამუნის ორი თუ სამი წვრილი ფოთოლი ჩამო-
ვარდნილა და შენს ქოჩორში განირებულა, აი აქედან ვი-
ცი, რომ ნამუნარში გაგივლია.

— ჩემი ეოფნა წისქვილში ვიღამ გითხრა?

— შენს ტანისამოსზე დარჩენილმა თეთრმა ფქვილმა.

— ის საიდანღა დაინახე, რომ მინდორზე გამო-
ვიარე?

— სველ ფესსაცმელებზე გატყობ, ცვრიან ბალახსე
უნდა გატყვლოს.

უმაწვილმა აღარაფერი მკითხა და ჩაფიქრდა.

— ეგ კიდევ არაფერი! მე უფრო მეტიც ვიცი. გინ-
და, იმასაც გეტყვი, რასაც ესლა ჰფიქრობ.

— ვერა, ვერ მეტყვი, ძალიან ძნელია.

— შენს გულში ალბათ ამბობ: თუ რამე ცუდ საქმეს ჩავიდენ, უბრალო რამ ბალახი, ან ბლის წვენი, გამცემსო. სომ ასეა?

მან თავის დაქნევით მიპასუხა: „აგრე არისო“.

— ფური მიგდე: ჯერ სათქმელი არ გამოთავებია. მე ისიც ვიცი, რომ შენ ქვეითკენ კეთილის განზრახვით მიდიხარ: რომ ცოტადენი ჰატევი გეცა... მაგალითათ ამხანაგისათვის.

— ერთი კვლახა ბალი ჩემ ჰატარა ამხანაგთან მიქონდა; მე და ის ერთხან ვსწავლობთ, ის მეწინაქვილის შვილია: ავით არის, თქვა ემაწვილმა გულანდით: — მასთან დედაჩემმა გამგზავნა.

— ძალიან კარგი გიქნია, ჩემო კარგო. ახლაც არ დაიჯერებ — სიცილით მოუუკე მე, რომ გულთმისნობა ვიცი? მაგრამ შენი ფიქრების გამოსაცნობლათ გულთმისნობა სრულიათაც არ არის საჭირო. ამას კარგათ ავიხსენი. სელი დაუჭირე და განვავრდე:

— აი, სედავ, როცა დანაშაული ხარ რაშიმე, მაშინ გეშინია, რომ არ მივიხვდე; აღმოფოთებული და დარცხვენილი იქნები და ისეთი ნათელი და ბრწეინვალე თვალებით ვვლარ შემომხედავ, როგორც ახლა. როდესაც კი კარგ საქმეს ჩაიდენ, ჩემო ბვირფასო, მაშინ დამშვიდებულად იქნები და გულიც საგულეს გექნება, როგორც ახლა. მაშინ აღარ გეშინია, რომ შენი საქციელი ვაიკონ და შენს თვალებში შენი ფიქრები ამოიკითხონ.

წვრილმანი

ხალხური ლექსები

(წარმოდგენილი ა. სოლოღაშვილისაგან)

ღმერთმა ისე გადღევრძელოს,
როგორც აბრამი და სარა,
შვიდი ვაჟი-შვილი მოგცეს
ოქროს ტახტზე დაგაბძანა;
ასი სული ცხვარი მოგცეს
და ორასი ღორის ფარა.
დიღომი სახნავათ მოგცეს
მოგეყვანოს კარგი ყანა.

დაეწყველი და აღარ დაეღვე
ჩემს დღეში ორსა არაყსა,
გუშინ რომ ძრიელ დავითვერ
გადავიარე მალაყსა.
ამხანავს ვეუბნებოდღა
ველარა ვხედავ ალაგსა!

იანვარსა რეასაო
ნუ გამოხვალ კარსაო,

ნურცა მიხვალ დისასა
ნურცა ცოლი ძმისასა;
თუ შიხვიდე დისასა
თეთრი გედოს ქისასა.

კ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი

(წარმოდგენილი კოლეგებთან)

ამ წამს ჩემთანა არიან,
იმ წამსა გაფრინდებიან.
სხვისას ეძებენ ჯავარსა,
თავისას ვერ მიხედებიან.

წავა თვალი არა აქ, ✓
შოვა ყური არა აქ,
რასაც აჰკიდებ წაიღებს
სათქმელი პირი არა აქ. (პუჩხი)

წინ ქამს, წინ იყრის, უკან აგროვებს.

შევი მოდის შევითაო, შევი ბრავა-ბრუვითაო ✓
წითლათ თვალი აფხვია შევი აბრაშუმითაო. (შაქუხი, გი)

ა ნ დ ა ზ ე ბ ი (შაქუხი, გი)

(წარმოდგენილი აღ. სოლოლაშვილისა).

ხალიფათა ხახამდინა, ფათა სახლის კარამდინა,
ქერის პური მთამდინა, წმინდა გადავლამდინა.

ცული შემნახავი ქურღზე უარესიაო. ✓

აღათია და წესია ფეტვი ალაგზე სთესია.

არ ვიცი ერთია ვიცი ათასიო. ✓

გ ა ს ა რ თ ო ბ ი

ქალაქიდან გამოქვრივთ კაცები ან ცხოველები. მათ ფეხებზე მიაბით წმინდა ძაფი, ძაფის ბოლოზე ტყეის პატარა ნაჭრები და დაწყეთ მაგიდაზე. მერე აიღეთ ერთი თაბახი ქალაქი, ორივე გვერდი ცეცხლზე გაათბეთ. მაგრათ წაუსვით ხელის გული, მაშინ ქალაქს ეძლევა ისეთი მიწშიდევლი ძალა, რომ თუ ის ქალაქი მიაკარეთ ქალაქისგან გამოქვრივ კაცებს და ცხოველებს—ესენი დიიწყებენ სასაცილოთ ცეკვას და ყირამალა გადასვლას.

შ ა რ ა დ ა

(წარმოდგენილი შ. მღვიმელისაგან)

პირველსა ენმარობთ როდესაც
ბატებსა ედევნით გარეთა,
ან თუ გვიხდენენ ყანასა
და გვიოხრებენ შწარეთა.

მეორე კიდევ თითია
მაგრამ არ გეტყვით რომელი,
წერის დროს სალოკს მხარს უჭერს
მარცხნივ ზემოდან მდგომელი.

მთელი კი აძლევს სხვას ფქვილსა
თავისთვის ირჩენს ქატოსა...
აბა ვინც მიხედეს, ვაშლები
მხოლოდ მან დაიმატოსა.

რ ე ბ უ ს ი

(წარმოდგენილი ლუარ. ციციშვილისაგან)

30

და

ა

1000 ჯერ ვაჭ

,

მდა

ს

ი

და

ა

№ IV გამოცანების ახსნა:

1) სკა და ფუტკრები 2) წურბელა 3) ჰეველა 4) ჩიბუხი.

სამათემატიკო გამოცანა: მამის შეცდომა იმაში მდგომარეობდა, რომ $\frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{1}{9}$ არ შეადგენს მთელს.

აკროსტიხი: კ. ლორთქიფანიძე.

შარადა: 1) იალბუხი 2) მელანი 3) კალამი.

რებუსი: კარგი ქენი ქვას დაადევი გაიარე წინ დაგიხედება რებუსი და შარადები ახსნა სოფ. წიფიდან ელისო ბარბაქაძემ.

ზირველ მარტაშდინ რომელი უმაწვილიც (ჯეჯალის ხელის მომწერი) გამოაცნობს ამ ნომერში მოთავსებულ უველ გამოცანებს და რებუსს, მიიღებს საჩუქრათ ჩვენი საუვარდელი ჰოეტი აკაკის სურათს, რომელიც დეკ. ღამ-ბაშიძემ უძღვნა რედაქციას.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუმანიშვილი-წერეთლისა.